

Milan Vincetič

Novica Novaković: *XXI (Pesmi iz malhe latinskih rekov o izgubljenem veku)*.

Ljubljana: LUD Šerpa, 2015

Da je antična miselnost neumrljiva in hkrati neizbrisna zibelka evropske civilizacije, ne pričajo samo umetniški/arhitekturni artefakti, temveč oživljajoče se klasično jezikoslovje – v mislih imam predvsem učenje latinščine, v kateri so bili zapisani tudi “latinski reki in maksime, ki so na neki način podobni poeziji”, kot je zapisal dr. Janez Kranjc v spremni besedi pričujoče pesniške zbirke. In prav latinski reki, od Seneke prek Plinija do Cicera, so grundirali Novakovićeve pesmi v prozi, iz katerih veje “iskanje lastne kulture in izgubljenih vrednot, /.../ iskanje domovine, občutek pripadnosti in ljubezni, pa čeprav (si) kot kakšen brezdomec, ki ni nikjer doma, ker je povsod doma”. Seveda ne gre za interpretacijo ali komentar latinskih (iz)rekov, temveč predvsem za aktualizacijo le-teh, o čemer priča že naslov knjige, ki ga lahko prebiramo kot 21. stoletje. Še več: pesnik se, seveda skozi današnji fokus, vztrajno “drži predmeta”, zavedajoč se, da “besede bodo sledile” (prosto po Katonu st.), zato najdemo v pričujoči knjigi predvsem osebne postanke in razgledišča o naravi, ob moralno-etičnih zdrsih, medsebojnih razmerjih, potrošniški mrzlici ter navsezadnje o minevanju, kjer da se “problem dolžine (življenja, op. p.) jasno pokaže v kratki črtici med dvema letnicama”.

Pesniška zbirka je zgrajena iz štirih razdelkov, ki predstavljajo primarne danosti, kazalnike in mejnike našega življenja, ki je prepojeno s strahovi, spori, paragrafi, dvomi, drugačnostjo, nevednostjo, radovednostjo, upornostjo ali navsezadnje zgolj “preprosto in čudovito” z upanjem “na bolje, za enaindvajseto stoletje, za novi svet”. Seveda ob slednjem pesniku ne moremo pripisati naivnega (v)pogleda v prihodnost, ki se dandanes izraža predvsem skozi prizmo zlizanih poklonov in frazemov, ne, pesnik je trdno prizemljen in hkrati nemočen zaradi “izginjanja vrednot, ki ga nihče ne bo mogel premagati ne z mečem ne z zlatom”. Ali kot pomenljivo zapiše

v pesmi z naslovom *Utopija?*: “/.../ vsi si zastavljamo vprašanja o življenju in sreči, o smislu in medčloveških odnosih, zato je pravična razdelitev dobrin lahko vir vsesplošnega zadovoljstva in sreče ter občega sožitja, to pa je temelj pravične družbe, ki jo usmerjajo morala, vrednote in etična načela, zato naj bo ideal pravice vedno nad črkami posameznih paragrafov.” A boj, ki ga bije zoper ta bestiarij, ki neizprosno vlada v “dobi reklam”, ni boj z mlino na veter, temveč pot(ovanje) vase, v labirinte “brez obsojanja tistega, česar ne razumem”, išoč “rdečo nit in primerne besede, da bi lahko vse skupaj še enkrat povedal, še enkrat zapisal, tokrat nekoliko drugače, z mnogo manj besedami, ali le s tišino”. Slednje namiguje na nedramatiziran, rekel bi linearni tok naracije, ki pa se hote ne predaja (za) umnosti, hermetičnosti ali sentimentu, čeprav hkrati prisega na moč prave “dane besede, (ki bo) ponovno najsvetejša stvar v življenju”.

Pesnik se še kako zaveda pasti obsesije z materialnimi dobrinami, ki nas zlahka zapeljejo na polje zlaganosti, sprenevedanja ali drugih pregreh, zato se znova zareka na primarni humani čut, manj pa na družbene vrednote našega kafkovsko-orwelovskega sveta, ki se nezadržno in “počasi spreminja v gromozanski zakonik, prepoln paragrafov, zapovedi in kazni”, s katerimi “namesto da bi živeli, smo nenehno vpeti v nekakšne postopke /.../ (in) tako živimo daleč od resničnega bivanja”. Ki je lahko, vsaj po pesnikovem, tudi srednja pot, torej pot drugačnosti ali navsezadnje le “pot preprostega človeka, ki je deležen zaslužene hvale brez koristi in utemeljene graje”. A družbeni normativi nas venomer uokvirjajo in perfidno ter sproti vedno znova (pri)strižejo peruti pogumnejšim letalcem, ki preskočijo tako notranje kot od zunaj postavljene zidove. Človeku je torej dano le, da premaguje svoje (male) strahove ali utesnjenosti, ki se pojavljajo “zadaj med zavestjo in podzavestjo”, torej med ujetostjo in pobegom, ki limitira med “paragrafi na²” in izrečenim/hotenim, kajti “zapisane besede (tudi dejanja, op. p.) ni mogoče vzeti nazaj”. Beseda zato ostaja tako zaveznik kot krvnik, kažipot in brezpotje, na katerem “poskušamo z majhnimi koraki, z drobnimi stvarmi, s preprostimi rečmi, vsak dan” zaviti in brez egoizma “dodati košček mavrice v mozaik življenj nekih drugih ljudi, ljudi, ki jih ne poznamo”.

V tretjem razdelku, ki ga naslavlja retorično vprašanje *A je tam?*, se pesnik vrne z območja družbene vpetosti človeka v njegove osebne travme, frustracije, manije, hipokrizijo, torej v (ne)drobne nečednosti, ki tudi narekujejo “premislek o pravični družbi”. Res je, gibala zgodovinskega toka so bile predvsem prelomnice, ki so bile največkrat posledica “napak, ki so bile narejene iz pohlepa in brezobzirnosti”, napak, na katerih se nismo ničesar naučili, zato jih vneto ponavljamo, čeprav se obenem

nenehno trudimo, seveda pod dežnikom "inflacije besed biti drugačen, boljši človek". Še več: ta začarani krog, v katerega smo ujeti z refleksom črednega nagona, nam hkrati daje varno zavetje in nas peha v letargijo, saj se "ponavljajo vedno iste napake in kjer se znanje zgolj vrtinči, namesto da bi se vse bolj nadgrajevalo in širilo". A čeprav človek, predvsem posameznik, tu in tam smelo zaplava proti toku, se gladina komaj opazno vznemiri, saj se je že dokončno strgala/natrgala nekdanja "čudovita pajčevina skupnih usod".

In kje je zdravilo te brezizhodnosti? So to čudežne tabletko "za ohranjanje mladostnega videza in vitalnosti"? Je to razum, ki je "zmožen dojeti, kaj je prav, ločiti dobro slabo, pravično in krivično"? Na vsa ta vprašanja, ki si jih vsakodnevno postavljamo, pesnik preprosto odgovarja: "/.../ pa vseeno, včasih je treba prisluhni tudi srcu, ki bije v prsih, razum in srce pa nas lahko skupaj vodita po poti kreposti in sožitja z naravo". Slednje je bil in ostaja neuresničen ideal, prav tako kot iskren stisk roke, ki ga je vse manj, kot je vedno manj tudi "odgovornosti do samega sebe". Prav tu tiči kleč pokrajin Novakovičeve zbirke XXI.: "občutek za to, kar je prav, naj bo poslej vedno na prvem mestu, pri vseh nas, ki še vedno sanjamo in ki še vedno upamo". Kajti: če so "za državo potrebni ozemlje, oblast in prebivalstvo, ampak tisto, kar je najbolj pomembno, so ljudje in njihove vrline, kajti ljudje so tisti /.../, ki so etično primerni in pokončne drže". Torej pisani z veliko. Ki jim je treba slediti in jih tudi prerasti, čeprav je preobrazba dolgotrajna in boleča.

Zavedati se moramo, da pesnik ne želi biti učitelj, kaj šele danes modni dušebrižnik, ne, pesnik je zgolj, in to upravičeno, zaskrbljen zaradi ponorelosti sveta. Pesniška beseda, tokrat hote skrojena v realističnem, mestoma celo hladnem tonu, je že zdavnaj izgubila demiurgični obstet, lahko pa v nas prebudi vsaj kanček samozazrtja vase, brez katerega si lahkoverno – kar je tudi veličastni imperativ glasnikov globalne vasi – "prepričan, da si zelo zanimiv in samostojen, čeprav je značilno, da veš o vsem nič in o ničemer vse". Ta drobna, neambiciozno zastavljena zbirka brezkompromisno razgalja naše "varljive občutke". In prav slednje je njena največja dodana vrednost.